

Szerző:

Budapest új area

Angyalföldi krónika

A jövő városrésze – Bóde város helyén toronyház-sor – Állványerdő a Váci úton

Esti tárlap
1959. nov. 22.

Osztályozás

725.031

1959

zemély

A kerület új közigazgatási határa a Nagykörút, de minden pesti tudja, hogy Angyalföld a Dózsa György útnál kezdődik. Északról az új vasúti töltés, keletről a Mautner Sándor utca, nyugatról a Duna határolja. Ez a tizenöt négyzetkilométer nagyságú terület különleges szerephez jutott a magyar történelemben. Itt eresztett gyökeret, ebben a negyedben élt és dolgozott a magyar proletariátus egyik legötudatosabb harci osztaga. A munkásinduló igaz emlékeket őriz: „Vörös Csepel, vezesd a harcot, Váci út, felelj neki...” Angyalföld népe mindig az osztályharc első vonalában állt.

Gyárak és házak

Angyalföld a főváros egyik legfiatalabb kerülete. A kiigyezés után meggyorsuló kapitalista fejlődés húzta itt fel a gyárak és a bérkaszárnnyák dísztelen, szürkén komorló falait. Megépült az Első Magyar Gépgyár, a Nicholson, a Schlik, a Láng, a Magyar–Belga; gyárkémények füstjével csatázott már a friss dunai szél, s a hajnal nem a kakasok, hanem a gyárszírénák hívására érkezett Zugló felől. Az 1871–72-es „Adressen Kalender” már említést is tesz bizonyos „Engelsfeld Gasse”-ről, s ettől az időtől az új iparnegyed ezen a néven szerepel a térképeken és a köztudatban. A név eredetéről már megoszlanak a vélemények. Egyes források szerint az előkelő hölgyek ügyes-bajos dolgaikkal e városrész kétes hírű bábáit keleszték fel: ide jártak „angyalt csinálni”.

Ide nem jutott...

Nos, ha a hölgyek nem is jöttek, nagy mennyiségben érkezett az öreg belvárosi házak bontásából kimentett hulladékanyag. Ebből építkeztek a lakászsora spekulánsai. Itt nem kellett „reprezentálni”, a körúti házak gipsz díszéből, komfortjából Angyalföldre semmi nem jutott. Mint a börtöncel-

lák, hosszú folyosókról nyíltak a szűk, nedves falú szobakonyhás lakások. S még jól járt, akinek ilyen jutott. Sok ezer munkáscsalád csak a gyárkémények tövében kuporgó, földszintes viskókban, grundok mélyén lapuló szűk utcákban húzhatta meg magát. Az első világháborúig kialakult az angyalföldi utcák jellegzetes képe, s a felszabadulásig nem is igen változott. Soha nem volt pénz beruházásokra. A városi urak nem törődtek azzal, hogy a külváros sivar és elmaradott. Öt kilométerre a világváros palotáitól, fényes tereitől utak helyett por várta, sár marasztalta a kocsikat és járókelőket. Sok utcában még a harmincas évek elején is százméteres közökben pislákoló petróleumlámpák jelentették a „közvilágítást”. Az Est Hármaskönyve így fogalmazta lesújtó véleményét: „Angyalföld környéke, zugutcai, üres telkei — tanyája Pest szöpredekének.” Sok tízezer nagyipari munkásról Miklós Andor kalendáriumának egyetlen szava sem volt. A polgár fintorgott, s úgy teit, mintha nem az ő számláját terhelné ez az elmaradotság.

Kétszázöt év

— öt esztendő alatt

Senki nem tudja forintértékben kifejezni a szabadság tizenöt esztendejének angyalföldi beruházásait. Annyit azért a tanács meg tud mondani, hogy az első öt éves terv helyi beruházásaiból Szendy polgármester idejében kétszázöt évig lehetett volna fedezni a XIII. kerület költségvetését. Angyalföldi sétánkat a Váci úton kezdjük. Mint a város annyi főútvonalán, itt is állványerdő kíséri a járókelőket. Nemcsak a bérházak öltöznek át, a gyárépületeken is derűs színek pihentetik a szemet. Frissen tartozott üzemek hívják felvételre a különböző szakmák mestereit. Csaknem valamennyi gyárkapu fölött ott látjuk a jelentkezésre szólító táblá-

kat. De ez ma már nem újság, amint azt is megszokták az angyalföldiek, hogy a Váci út és a Béke utca mellékutcáiban jó aszfaltjárda fut a talpuk alá, s hogy a nyáron poros, télen sáros földutak is el-elűnedeznek. És hogy ne csak a szemmel látható változásokat említsük, arról is hírt adunk, hogy elkészült az egész kerület csatornázása. Angyalföld egy része ugyanis a felszabadulásig csak hírből ismerte a modern higiénit. Kétezer lakáshoz — a lakások tíz százaléka — nem tartozott víz-öblítéses WC. A háború előtti statisztikából megtudjuk még, hogy négyezer lakásban petróleummal világítottak, a gázt háromezerkétszáz, a telefont pedig csak ötszázhusz lakásba vezették be. Tizenhétézer bérlet volt egyszobás vagy még kisebb (fáskapra, szűn, barakk). 1935-ben megkérdézett 1150 gyerek közül 748 másod. vagy harmadmagával aludt.

József Attila

— a város peremén

Akkor volt ez, amikor a Magyar Acél munkásainak évi 1090 pengős átlagkeresetével szemben Dunkel Károly vezérigazgató 38 ezer pengős fizetése és 210 ezer forintos renumerációja állt. Dunkel fővárosi törvényhatósági bizottsági tag is volt. Ő „képviselte” a főváros parlamentjében az angyalföldi gyárak munkásait. Képviselőtársai voltak: Láng úr, Bares, a kötélgyáros és Ripka Ferenc, a felsőházi tag. Fogadták a küldöttségeket, ígérettek vagy — leginkább — béketűrésre intették a panaszosokat.

Az új Angyalföld is itt van a közelben. A Béke utca házai katonás rendben sorakoznak, s ha bevágunk az egyik mellékutcán, a kultúrház vöröstéglás, zömök épületével fogad a József Attila tér. Parkjában: — „a város peremén” — József Attila szobra. Körös-körül új házak, óvodák, iskolák. A Kilián György utcai az ország egyik legszebb iskolája.

... és ismét ötezer lakás

Lakás mintegy ötezer épült; ebből 2300 a Thälmann utcában. Aki sorra látogatja Budapest új lakótelepeit, úgy érzi, hogy ez az angyalföldi egység a lehangulatosabb. Itt érzik leginkább az új város atmoszféráját. Kanyargó utcák, házak közé zárt, apró terek, jól felszerelt üzletek feledtetik, hogy mindez alig néhány esztendeje áll itt: a Tarnai-rét rozstáblái helyén, ahol 1935-ben még az aratás volt az év legnagyobb eseménye. A Rákos-patak partján, ahol a legújabb toronyházak épülnek, azelőtt jeget vágta a kiöntésekből, elvermelték, s innen szállították a város piacaira. De ki gondol erre a színes homlokzatú paloták színe előtt? Itt nem a múlt, inkább a jövő felé fordul a krónika. Mi épül a következő években? Ugy tervezik, újabb ötezer lakás várja majd az Árpád-hídfő északi és déli oldalán az új Angyalföld lakóit.